

– 1700. *Prilog istraživanju ruralnih društava* čini bogat doprinos interdisciplinarnom istraživanju ruralnih društava i gospodarske, političke i lokalne povijesti te povijesti svakodnevice. Korištenjem serijalnih vrela i antroponimijskom i toponimijskom analizom izvorne građe autor je rekonstruirao život susjedgradskoga i donjostubičkoga vlastelinstva u ranome novom vijeku, dajući velik doprinos ovakvoj vrsti istraživanja. Otvorivši nova pitanja i teme vezane za ovakav vid istraživanja, približio je čitatelju društvenu i gospodarsku dinamiku analiziranoga prostora te zaokružio njegovu povijest.

Matea Jurić

Josip Parat, ur., *Dunav u hrvatskoj povijesti i kulturi. Zbornik radova sa znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem održanog u Slavonskom Brodu i Vukovaru 10.-12. listopada 2018.*, Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2021, 556 stranica

Zbornik radova *Dunav u hrvatskoj povijesti i kulturi* dosad je najobimniji doprinos proučavanju povijesti ove rijeke unutar hrvatske historiografije, a nastao je kao rezultat trodnevnoga znanstvenog skupa koji su 2018. suorganizirali Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskoga instituta za povijest i Gradska knjižnica Vukovar. Zbornik je svojevrsni tematski nastavak zbornika koji je slavonskobrodsko podružnica Instituta izdala 2015. godine – *Rijeka Sava u povijesti. Zbornik radova znanstvenog skupa održanog u Slavonskom Brodu 18-19. listopada 2013.* Oba zbornika, iako počivaju na ekohistorijskoj tematici, zahvaćaju mnogo širi spektar tema, a kao u savskom zborniku, i u ovome o povijesti Dunava objavljeni su radovi hrvatskih i srbijanskih

znanstvenika. Zbornik *Dunav u hrvatskoj povijesti i kulturi* sastoji se od 23 znanstvena rada koje je oblikovalo ukupno 25 autora. Radovi obuhvaćaju sva povijesna razdoblja od antike do suvremene povijesti te se, osim dominantno ekohistorijskim diskursom, odlikuju metodama kulturne, gospodarske, društvene i političke povijesti te povijesti svakodnevice. Tomu svakako treba dodati podatak da je zbornik interdisciplinaran te da su u njemu objavljene i etnološke, književnopovijesne, arheološke studije te studije s područja povijesti umjetnosti.

Nakon *Sadržaja* na hrvatskom i engleskom jeziku (5-10), u *Predgovoru* (11-13) urednik Josip Parat sažima historiografska ostvarenja u proučavanju rijeke Dunava i ekohistorije općenito unutar korpusa hrvatske historiografije. Između *Predgovora* i prvoga priloga nalazi se *Program skupa Dunav u hrvatskoj povijesti i kulturi* (15-19).

Prvih pet priloga posvećeno je antičkim temama, a prvi rad Jasne Šimić, *Granica i poveznica: Dunav u prapovijesti i ranoj povijesti* (21-29), kako i sam naslov kaže, osvrnuo se na šire povijesno razdoblje analizirajući podrijetlo imena, geografsko, prostorno i prometno značenje položaja Dunava te razvoj kultura i civilizacije na današnjim hrvatskim obalama Dunava u dijakronijskom nizu od neolitika pa sve do vremena izgradnje rimskoga limesa. Osnovna je misao članka staviti u suodnos Dunav kao prostornu granicu dugoga trajanja s također dugotrajnom ulogom komunikacijske i prometne poveznice srednjoeuropskoga prostora s jugoistočnoeuropskim prostorom, Sredozemljem i crnomorskim obalama.

Marija Buzov autorica je rada *Rimske ceste oko limesa na Dunavu* (31-57). U njemu nastoji na temelju podataka ostvarenja arheoloških iskapanja i dominantnije na temelju analize povijesnih izvora, osobito dokumenta *Notitia Dignitatum* iz 390-ih, rekonstruirati rimske ceste i infrastrukturu na samom dunavskom limesu i cjelokupnu

prometnu infrastrukturu Panonije, koja je bila povezana s rimskim dunavskim limesom i mjestima u njegovoj široj okolici. Radu su priložene dvije fotografije arheološkoga iskapanja rimske ceste, fotografija Peutingerove karte, fotografija rimskoga natpisa iz Certisije te tri suvremene rekonstrukcije organizacije rimske Panonije.

Urednik zbornika Josip Parat objavio je rad pod naslovom *Dunav na rimskim natpisima iz Panonije* (59-85). U radu je povijesno, onomastički, leksički i etnološki analizirao osam epigrafskih spomenika iz vremena principata koji su nastali na području rimske provincije Panonije. Utvrdio je da se Dunav samo jednom javlja kao hidronim, četiri puta kao muški antroponim (imena Danuvije, Danuj i Danovije) te tri puta kao teonim. Rad je opremljen sa šest fotografija, na kojima se nalaze zavjetni žrtvenici, stela, nadgrobni natpis i natpis sarkofaga koji se analiziraju u članku.

Darivanje olovne pločice iz Šušnjevacu Muzeju Brodskoga Posavlja 2018. bilo je povod nastanka rada *Kult podunavskog konjanika i nalaz rimske olovne votivne pločice iz Šušnjevacu* (89-97), koji je napisala Ivana Artuković Župan. Osim što opisuje izgled, ikonografiju i simboliku olovne votivne pločice, autorica iznosi argumente koji smještaju pločicu unutar takozvanoga kulta podunavskoga ratnika, preciznije u nalaze tipa Dalj. Autorica je u radu sažela i glavne značajke podunavskoga kulta počevši od njegove ikonografije, geneze i smjera širenja, preko mogućih utjecaja na nastanak, religijskih, kulturnih i političkih okolnosti nastanka, širenja i nestanka kulta, pa sve do glavnih znanstvenih pretpostavki i prijepora na polju istraživanja ovoga kulta.

Igor Vukmanić zborniku je doprinio radom *Dunavski limes u Hrvatskoj – suvremeni pogled* (99-144). Predstavivši osnovne značajke organizacije i funkcioniranja rimskoga limesa, autor nastoji usustaviti dosad apsolvirane rezultate arheoloških i povijesnih

istraživanja da bi predstavio cjelokupni dunavski limes koji se danas nalazi unutar hrvatskih granica. Definira položaj kastela na limesu (Batina, Jasenovac, Osijek, Dalj, Sotin i Ilok), dovodi ih u suodnos te pretpostavlja položaje augzilijarnih logora, promatračnica i drugih fortifikacijskih objekata na limesu. Rad je utemeljen i na autorovim vlastitim arheološkim istraživanjima, koja su predstavljena i u slikovnom prilogu (sedam fotografija arheoloških iskapanja, tri snimke georadara, jedna karta s ucrtanim uporištima na limesu).

Keramika, staklo i pečati kasnog srednjeg i ranog novog vijeka kao svjedoci dunavskih trgovačkih veza (145-162) jedini je rad koji se u zborniku referira i na srednjovjekovno razdoblje. Autor Mladen Radić koristi se arheološkim nalazima i materijalnom ostavštinom obrtničkih predmeta s područja Osijeka, Iloka i Ružice grada da bi proniknuo mjesto nastanka pojedinoga predmeta te time ukazao na najčešće smjerove dolaska robe na prostor suvremene Slavonije. Pritom se posebice referira na predmete koji potencijalno upućuju na činjenicu da su na prostor nalaska dopremljeni dunavskim putem. Osim fotografijom ostataka broda na Dravi, rad je opremljen i sa 13 fotografija artefakata o kojima se u tekstu govori.

Stanko Andrić u svojem se interdisciplinarnom radu *Gradovi na Dunavu u likovnim prikazima iz vremena osmanske vladavine* (163-198) osvrnuo na prikaze gradova na Dunavu počevši s krajem 15. stoljeća, kad se u zapadnim izvorima mogu pronaći tek ključni gradovi na Dunavu: Buda i Beograd. Autor se zatim posvetio analizi prikaza podunavskih gradova u 16. stoljeću – zlatnom dobu osmanske minijature, a na kraju je analizirao zapadne prikaze podunavskih gradova tijekom 16. i 17. stoljeća, koji nastaju na temelju opisa putopisaca. Osim što je dijakronijski usporedno predstavio likovne prikaze gradova osmanske i zapadne provenijencije, Andrić je u radu iznio i rezultate istraživačke potrage za vedutama koje

je sadržavao putopis Maximilijana Prandstettera s početka 17. stoljeća. Andrićeva putraga za vedutama gradova rezultirala je pronalaskom preslika veduta Erduta, Vukovara, Iloka, Zemuna, Mohača i Budima iz Prandstetterova putopisa, koje je autor uvrstio među 17 preslika veduta u slikovnom prilogu rada.

Anđelko Vlašić, poput Andrića, u radu *Plovidba baranjskim, slavonskim i srijemskim dijelom Dunava za vrijeme osmanske vlasti (1526.-1690.)* (199-224) koristio se izvorima osmanske (*Mühimme defterleri*) i zapadne provenijencije (špijunski izvještaji). Pišući o razdoblju 16. i 17. stoljeća, autor opisuje prve susrete Osmanlija s riječnom mornaricom, postupno preuzimanje, unaprjeđivanje i ustroj osmanske mornarice te važnost riječne mornarice u velikim vojnim kampanjama. Autor opisuje i vrste osmanskih brodova, načine izrade brodova i brodogradilišta, kao i važnost trgovačkoga riječnog prometa u gospodarskom smislu i u kontekstu razvoja urbanih cjelina.

Novovjekovna urbana valorizacija prostora srednjeg Podunavlja (225-237) rad je Darka Viteka, koji iz perspektive urbaniteta razmatra razdoblje 18. stoljeća nakon oslobođenja od Osmanlija, čime se uklapa u bogat novovjekovni doprinos ovoga zbornika. Širu kontekstualizaciju Vitek je započeo opisivanjem utjecaja rijeka na urbanizaciju, osvrtno na prirodne odlike Dunava te na utjecaj Dunava na urbanu strukturu u ranijim razdobljima. Premda podunavsku urbanu strukturu u 18. stoljeću karakterizira pravilnom i ne pretjerano razvijenom, ističe velik razvoj podunavskih trgovišta kao izraz novovjekovne urbanizacije. Rad je opremljen kartografskim prikazom urbane sheme Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva krajem 18. stoljeća.

Vladan Gavrilović i Dejan Mikavica objavili su rad *Skela kod Šarengrada u prvoj polovini 18. veka* (239-250). Predstavivši historijat Šarengrada, srednjovjekovne i osmanske

skele, autori na temelju raznorodnih izvora utvrđuju okolnosti, razloge i karakteristike pokretanja šarengradske skele u 18. stoljeću, njezinu funkcionalnost, obim i vrijeme djelovanja. U prilogu autori donose i preslike četiriju katastarskih prikaza šarengradske skele.

U radu *Rijeka Dunav u izvorima za povijest stanovništva južne Baranje u 18. stoljeću* (251-263) Dubravka Božić Bogović koristila se metodama društvene povijesti donoseći zaključke o utjecaju Dunava na stanovništvo južne Baranje na temelju podataka kantskih vizitacija, matičnih knjiga i popisa stanovništva. Iz analiziranih izvora autorica je prikazala podatke o gospodarskoj eksploataciji Dunava, prijelazima preko rijeke i štetama koje je Dunav uzrokovao poplavama. Utvrđeno je da Dunav nije znatnije utjecao na smrtnost stanovništva, što je autorica prikazala i dvama grafovima u tekstu.

Milan Vrbanus u svojoj se opsežnoj studiji *Dunav u gospodarstvu slavonsko-srijemskih vlastelinstava u 18. stoljeću* (265-292) posvetio pitanju gospodarske povijesti 18. stoljeća. U radu je nastojao odrediti razinu utjecaja Dunava na gospodarstvo tek oslobođene Slavonije, i u smislu gospodarske eksploatacije i u smislu štete koju je gospodarstvo trpjelo zbog poplava koje je rijeka nerijetko uzrokovala. Vrbanus je problematiku prikazao u kontekstu prve i druge faze dekameralizacije te reformi koje je proveo kralj Karlo III., zasebno proučavajući doprinose Dunava na komorskim i vlastelinskim posjedima te zasebno kontekst dunavskih poplava. Na kraju rada tablično je prikazao ukupne gospodarske doprinose Dunava na slavonsko-srijemskim vlastelinstvima.

Sanja Lazanin u zborniku je objavila rad *Dunav i migracije: doseljavanje iz srednje u jugoistočnu Europu krajem 18. stoljeća* (293-311). Autorica polazi od opisa povijesnih okolnosti te kameralističkih učenja na temelju kojih se carske vlasti odlučuju na poticanje migracija, a fokusira se na migracije

u posljednjem desetljeću 18. stoljeća. Premda se rad temelji na administrativnoj građi, autorica ne izostavlja cjelovito izložiti proces migracija od ideje do realizacije, pritom uzimajući u obzir sudbine konkretnih ljudi. Posebice ističe razloge zašto se stanovništvo odlučuje na preseljenje, poteškoće koje ima prilikom selidbe i dolaska u novu postojbinu te poteškoće koje nastaju za prostor s kojega odlaze. Rad je opremljen fotografijom Plana kuće doseljenika u Vojnu krajinu iz 18. stoljeća.

Zamisao bez ostvarenja (Kanal Dunav – Sava) (313-323) rad je Zlate Živaković-Kerže i Hrvoja Pavića u kojem daju osvrt na problematiku prokopavanja kanala između Dunava i Save od 18. stoljeća do suvremene doba. Dajući sveobuhvatan opis povijesnih gospodarskih i političkih okolnosti, autori opisuju najprije planove iskapanja kanala tijekom kanalske groznice u drugoj polovini 18. stoljeća, a zatim prema istoj logici razlažu te planove iz druge polovine 19. stoljeća. Također se ukratko osvrću na kasnije planove izgradnje kanala Dunav – Sava. Na kraju rada, osim o općim razlozima stoljetnoga stagniranja kanalskoga projekta, autori, služeći se ovim primjerom, progovaraju i o odnosu povjesničara prema društvu i politici.

Dragocjen ekskurs ovoga zbornika na polje povijesti svakodnevice svakako je rad Branka Ostajmera *Vukovarska svakodnevica na obali Dunava (razmeđu 19. i 20. stoljeća)* (325-340). U nekoliko tema (poplave, dunavsko šetalište, kupalište, vodenice, sport i društveni život) autor je na temelju zanimljivih citiranih primjera – pretežito novinskih napisa – oslikao duh i mentalitet građana Vukovara na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, pritom se fokusirajući na dokolicu i svakodnevni život, ne izostavivši u analizi ni izazove i nedostatke koji su, među ostalim, obilježavali život Vukovaraca u analiziranom razdoblju. Rad je upotpunjen fotografijom vukovarske razglednice s početka 20. stoljeća.

Boris Suljagić na minucioznoj je analizi arhivske građe utemeljio svoj rad *Vodne zadruge sliva rijeke Dunav u hrvatskim zemljama između dva svjetska rata* (341-372). Autor je u radu zasebno pratio razvoj Dažonj-darđanskoga društva za zaštitu od poplave i Zadruga za odvodnju darđanske vode s jedne strane te Zadruga za regulaciju rijeke Vuke s druge strane, pri čemu mu je u fokusu promatranja razvoj i transformacija zadruga između Prvoga i Drugoga svjetskog rata. Na temelju izloženih partikularnih poslovanja zadruga na kraju rada uspoređuje njihov razvoj, razlike baranjskoga i istočnoslavonskoga prostora i okolnosti zbog kojih u istom razdoblju dolazi do potpuno drugačijih razvojnih ishoda te ističe posljedice koje je to imalo na stanovništvo dvaju područja.

Spomenik zahvalnosti Crvenoj armiji „Pobjeda” na Dunavu i njegova uloga ideološke jugoslavenske akropole iz doba socrealizma (373-398) rad je Antonija Grgića u kojem se u umjetničkom, umjetničkopovijesnom, povijesnom i kulturološkom smislu predstavlja spomenik kipara Antuna Augustinčića i arhitekta Darka Galića postavljen u baranjskom mjestu Batini 1947. u spomen na bitku Crvene armije i Wehrmachta 1944. godine. Opisujući izgled i povijesne okolnosti njegova nastanka, autor u spomeniku uviđa brojne spojnice s djelima europske umjetnosti i arhitekture u mnogim razdobljima, pri čemu je okosnica njegova rada usporedba batinskoga spomenika s atenskom akropolom klasičnoga doba. Na kraju rada priložene su tri fotografije koje prikazuju batinski spomenički kompleks.

Pretežito na internoj dokumentarnoj građi organizacije Dunavska komisija svoj je rad *Ponovo u ratnoj zoni: Dunavska komisija i plovidba Dunavom u vrijeme oružanih sukoba i političkih promjena u Evropi 1990–1999.* (399-431) oblikovao Milan Gulić. Opisujući situaciju s dunavskom plovidbom iz rakursa država koje su s tim ciljem okupljene u ovu organizaciju, autor donosi pregled poteškoća koje nastaju raspadom istočnoga bloka

te se posebno osvrće na dugotrajnu paralizaciju plovidbe Dunavom uzrokovanu najprije razaranjima na vukovarskom području, zatim sankcijama na jugoslavenskom dijelu Dunava te naposljetku bombardiranjem dunavskih mostova od Sjevernoatlantskoga saveza.

Enad Grgurica nastanku zbornika doprinio je radom *Početak rada hrvatskih carinskih ispostava na Dunavu 1997. – potvrda reintegracije Podunavlja i potpunog suvereniteta Republike Hrvatske* (433-455). Najprije analizira važnost uspostave carinske službe na okupiranim prostorima hrvatskoga Podunavlja te prikazuje načine gospodarske eksploatacije i devastacije za vrijeme okupacije. Unutar institucionalnoga okvira opisuje tijek koordinacije uspostave carinskih ureda u suradnji s predstavnicima misije UNTAES i postupno puno institucionalno ozbiljenje hrvatskoga suvereniteta preko carinske službe na istočnim hrvatskim granicama. Radu je priloženo 11 fotografija povezanih s uspostavom carinske uprave na reintegriranom području te karta carinskih nadležnosti na istoku Hrvatske.

Dunav, Dunaj, Donava – simbolika rijeke Dunav u usmenoj tradiciji Međimurja (457-482) rad je autorice Janje Kovač, koja iz etnološke i etnomuzikološke perspektive promatra spominjanje Dunava u međimurskim narodnim pjesmama koje je u svojim istraživanjima otkrio i zapisao etnomuzikolog Vinko Žganec. Osim što objašnjava imenovanje Dunava u slavenskom svijetu i predstavlja njegovu najčešću graničnu ulogu te ulogu mjesta smrti u narodnim pjesama, autorica navedena zapažanja nizom primjera povezuje s rekonstruiranim slavenskim mitovima o borbi Peruna i Velesa te o svadbi Mare i Jurja.

Marina Jemrić iz vukovarskoga Gradskog muzeja u radu *Dunav u književnom djelu fra Mladena Barbarića* (483-499) osvrnula se na bogat opus Iločanina, iločkoga župnika i gvardijana fra Mladena Barbarića. Premda

razmatra i idejno-tematski kompleks Dunava u Barbarićevim objavljenim radovima poput poezije i autobiografije, najveća je pozornost posvećena neobjavljenim radovima – autografima i *Tikvariju*, koji govore o neformalnoj organizaciji književnikovih prijatelja, njihovim druženjima i proslavama, što nam daje posebno rijedak i prilično lijep uvid u društvenost i društveni život podunavskoga gradića na početku 20. stoljeća.

Rad *Dunav i Ilok u djelima Julija Benešića* (501-519) Josipa Jagodara posvećen je pronalaženju i uspoređivanju motiva Iloka, Srijema i Dunava u poeziji, prijevodima, memoarskim zapisima, pismima i drugim djelima Julija Benešića, polonista, književnika, diplomata, intendanta i tajnika vlade, koji je bio rođeni Iločanin. Većinu života u prvoj polovini 20. stoljeća Benešić je proveo u Zagrebu, a bio je i na diplomatskoj misiji u Varšavi, što ga nije spriječilo da o Iloku i inspiriran Ilokom, Dunavom i Srijemom piše tijekom cijeloga života, pri čemu valja istaknuti njegov prijevod Reymontove knjige *Seljaci*, koju, premda knjiga govori o poljskom prostoru, prevodi služeći se iločkim krajolikom kao inspiracijom.

Vlasta Novinc u radu *Dunav i metafizika života: kulturalno označeno i tekstualno neizrecivo u djelima P. Pavličića „Dunav” i „Diksilend”* (521-544) nastoji prikazati transformaciju kulturnoga identiteta vukovarskoga prostora od homogenog kulturno, povijesno i etnički nedefiniranog i neimenovanog podunavskog prostora kakvim ga Pavličić opisuje u romanu *Dunav* iz 1983. do heterogenog vukovarskog prostora obilježene bremenom neprolazne prošlosti i potiskivanim povijesnim traumama kakvim ga opisuje u romanu *Diksilend* iz 1995. godine. Autorica promjenu načina pisanja smješta u ukupan korpus i trendove hrvatske književnosti kraja 20. stoljeća. Novinc se u analizi bavi i trima romanima, a osim naslovnih djela kao referentna točka početka promjene paradigme analizira se i Pavličićev roman *Nevidljivo pismo* iz 1993.

Svi radovi uvodno sadržavaju sažetak i ključne riječi, a na kraju svakoga nalazi se sažetak na engleskom jeziku te bibliografija s popisom korištenih izvora i literature. Na kraju ovoga hvalevrijednog zbornika, za koji se nadamo da će potaknuti daljnja istraživanja i Dunava i drugih rijeka, nalaze se 24 fotografije nastale prilikom održavanja znanstvenoga skupa *Dunav u hrvatskoj povijesti i kulturi* 2018. godine. Zbornik *Dunav u hrvatskoj povijesti i kulturi* ogleđni je primjer međunarodne historiografske suradnje, historiografske multidisciplinarnosti, ali i interdisciplinarnosti unutar humanističkih i društvenih znanosti. S tim karakteristikama može biti uzor daljnjem razvoju ne samo povijesti rijeka i ekohistorijskoj disciplini nego i cijeloj hrvatskoj historiografiji.

Jakov Blagojević

Vjeran Kursar, ed., *Life on the Ottoman Border: Essays in Honour of Nenad Moaćanin*, Zagreb: FF Press, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences, 2022, 375 stranica

Zbornik radova objavljen u čast života i rada prof. dr. sc. Nenada Moaćanina, redovitoga profesora Odsjeka za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, sadržava 20 priloga domaćih i inozemnih istraživača i istraživača koji su surađivali s njim ili kao studenti ili kao kolege znanstvenici tijekom njegove znanstvene i nastavničke karijere na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Urednik knjige dr. sc. Vjeran Kursar u uvodnom dijelu iznio je pregled znanstvenoga djelovanja dr. sc. Nenada Moaćanina, a na kraju zbornika objavio njegovu opsežnu bibliografiju. Radovi objavljeni u zborniku podijeljeni su u tri poglavlja: prvo, najopsežnije, pod naslovom *Ottoman Bosnia, Turkish Croatia, and Turkey in Europe* (17-228), posvećeno je glavnim temama Mo-

ćaninovih istraživanja, a to su socijalna i gospodarska povijest Osmanskoga Carstva, Balkana i srednje Europe i osmanskoga pograničnog područja s Hrvatskom, odnosno Monarhijom; drugo poglavlje, *Distant Borders and Regions* (229-264), sastoji se od tri rada posvećena političkim i gospodarskim pitanjima u drugim područjima Osmanskoga Carstva, na Krimu, u Siriji i Palestini, čija se situacija mogla usporediti s onima u europskom dijelu osmanske države; treće poglavlje pod naslovom *Glimpses Beyond the Ottoman Border: Habsburg Croatia and the Republic of Dubrovnik* (265-362) obuhvaća pet radova koji se odnose na prilike u Hrvatskoj i na kontakte Dubrovačke Republike i Osmanskoga Carstva.

Prvo poglavlje otvara rad Michaela Ursinusa *Serving King and Sultan: Pavao Grgurić and his Role on the Hungaro-Ottoman Frontier in Southern Bosnia, c. 1463-1477* (19-30), u kojem je istražio karakteristike funkcioniranja društva na području južne Bosne u ranoj fazi osmanske vladavine na primjeru života Pavla Grgurića, kršćanskoga upravitelja tvrđave Hum kod Livna pod osmanskom vlašću. Grgurić je uživao visoke timarske prihode kao kršćanski spahija koji nikad nije prihvatio islam i s njim se povezuje i predaja nekoliko gradova južne Bosne Osmanlijama, a nakon duljega razdoblja obnašanja dužnosti po sultanovoj je naredbi bio uhićen iz nejasnih razloga. Géza Dávid u radu *The Sancakbegis of Pozsega (Požega, Pojega) in the 16th Century* (31-60) analizirao je podatke o osobama koje su obnašale dužnost požeškoga sandžakbega i zaključio da se sigurno može govoriti o njih 44 tijekom 16. stoljeća. Prosječno im je službovanje trajalo oko 13 mjeseci, što je bilo kraće od uobičajenoga prosjeka za Carstvo, ali je bilo i iznimaka. Istaknuo je i da su požeški beglerbegovi razmješteni unutar Rumelije i Bosne jer su kao iskusni poznavatelji lokalnih prilika bili najprikladniji za imenovanje na službu u pogranično područje prema susjednim državama, dok su u središnjim dije-